



۸۷۳ نفر آمدند

۴ نفر رفتند

گزارش نتیجه‌ی بررسی انتخابات اعضای چهارمین شورای جامعه

محمد شلیله

هدف این گزارش عرضیه‌ی تصویری روشن‌تر از جریان انتخابات اعضای شورای چهارم به عنوان نمودی از تحولات جامعه و مستند کردن این تحولات است. این گزارش با مروری بر نگرش اعضای «جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران» (در این مقاله به صورت جامعه نمایش داده می‌شود) که پیرامون انتخابات اعضای چهارمین شورای عالی مقاله نوشتند یا در مصاحبه‌ها شرکت کردند، آغاز می‌شود؛ با ارزیابی برنامه‌های نامزدهای عضویت در شورای عالی چهارم ادامه می‌یابد؛ و با کاویدن الگوی تصمیم‌گیری و رجحان‌های رای‌دهی اعضای (رای دهندگان) به نامزدها و مقایسه آن با انتخابات شورای سوم پایان می‌گیرد. الگوی این بررسی و گزارش نتایج آن به خاطر پیش گرفتن رویکرد یکسان با گزارش نگارنده درباره‌ی انتخابات شورای سوم که در انتخابات شورای سوم؛ یک عکس دسته جمعی (۱۳۸۶) بازتاب یافت (۱) شباهت‌های شکلی و محتوایی بسیاری دارد.

یافته‌ها

اعضای جامعه وجود داشته است؛ یافته‌یی که در بررسی انتخابات شورای سوم نیز تأیید شد.

• ممکن است اعضایی که مشارکت فعال در انتخابات دارند، گروهی به طور نسبی ثابت از میان اعضای پیشین و پرسابقه‌ترند و اعضای جدید و بی‌گمان بیشتر جوان، کمتر در انتخابات مشارکت می‌کنند. این قضاوت هنوز از شواهد قانع‌کننده بسنده برخوردار نیست.

• اعضای شورای چهارم با آرای معادل ۱۸,۶ درصد کل آرای اعضای جامعه (در انتخابات شورای سوم ۲۳,۱ درصد)، و با آرای ۳۶,۲ درصد حاضران در جلسه (در انتخابات شورای سوم ۳۵,۶ درصد) و با ۴۳,۴ درصد آرای داده شده (در انتخابات شورای سوم ۴۳,۲ درصد) انتخاب شده‌اند. متوسط آرای اعضای منتخب از ۳۴۰ رای در شورای سوم به ۳۱۶ رای در شورای چهارم رسیده است. بالاترین نقطه‌ی توافق که در شورای سوم در مورد نامزدی که با ۴۸۵ رای بیشترین رای را داشت در شورای چهارم به ۴۱۶ رای رسیده است. در مجموع با توجه به افزایش تعداد اعضای جامعه هم تعداد شرکت‌کنندگان در جلسه انتخابات کاهش یافته و هم در مجموع تعداد آرای نسبت به تعداد کل اعضای جامعه در مقایسه با انتخابات شورای سوم کاهش یافته است.

• شیوه‌ی مشارکت و حضور اعضا در انتخابات شورای چهارم شواهدی از احساس ضرورت و گرایش اعضا به مشارکت بیشتر در اداره امور جامعه و حسابداری حرفه‌ای را پیش روی می‌گذارد.

• تنوع و پراکندگی زیاد موضوع‌های مطرح شده در برنامه‌های نامزدهای انتخابات شورای چهارم احتمال بروز گرایش‌های متنوع جدید و بروز تغییرات نا هم جهت نسبت به نگرش نامزدهای شورای سوم را پدیدار می‌سازد. برنامه‌های نامزدها نمی‌تواند در مجموع در رجحان‌های رای‌دهی شرکت‌کنندگان تأثیر داشته باشد.

• تغییر ترکیب آرا اعضای منتخب از میان گروه‌های شغلی، بر اساس طبقه‌بندی جامعه، گرایشی معنی‌دار را در جهت تکوین انسجامی معطوف به منافع اقتصادی گروه شغلی شاغلان شریک آشکار می‌سازد؛ گرایشی که با ویژگی‌های ساختاری و هدف‌های جامعه و اهداف اقتصادی این گروه پرشمار تر اعضای جامعه و آینده‌ی فعالیت‌های جامعه می‌تواند پیوند داشته باشد و بر آن تأثیر بگذارد.

• نامزدهایی که انتخاب شده‌اند اغلب از میان کسانی بوده‌اند که به هر دلیل تصویر «مشخص»تری از آنها نزد



فضای عمومی حاکم بر انتخابات

در مقایسه با انتخابات اعضای شورای سوم جامعه که بحث و بررسی و اظهار نظرها پیرامون انتخابات، چگونگی برگزاری آن، ویژگی‌های اعضای شورا، وظایف آنها یا انتقاد از عملکرد شوراهای پیشین در هفته‌های نزدیک به انتخابات یا دست بالا یکی - دو ماه قبل از انتخابات مطرح شد، بحث و بررسی و اظهار نظرها درباره‌ی انتخابات شورای چهارم از ماه‌های پایانی نیمه‌ی دوم ماه سال قبل از انتخابات (۱۳۸۸) آغاز شد و علاوه بر شماری از اعضای جامعه که اظهار نظر در این باره را آغاز کردند و در نشریات مختلف منتشر شد، فصل نامه‌ی حسابدار رسمی متعلق به جامعه نیز بخش درخور توجهی از نخستین شماره سال جاری (۱۳۸۹) خود را به بحث و بررسی و گفتگو با اعضای جامعه که نامزد عضویت در شورای چهارم نبودند و انتشار مقاله‌هایی در این زمینه اختصاص داد (۲). همزمان مقاله‌هایی هم در این زمینه بویژه در روزنامه‌ی دنیای اقتصاد (تا آن حد که نگارنده به روزنامه‌ها مراجعه می‌کرد) انتشار یافت که در این گزارش آن دسته از مقاله‌ها یا مصاحبه‌هایی که در فهرست منابع پایان این مقاله آمده است مورد بررسی قرار گرفت. به دلیل تنوع موضوع‌هایی که نویسندگان مقاله‌ها یا مصاحبه‌شوندگان

مطرح کرده بودند ارزیابی و تحلیل و جمع‌بندی آنها امکان‌پذیر نگردید، با این وجود به منظور عرضه‌ی تصویری فشرده از گرایش‌ها و انتظارات اعضایی که مقاله نوشته بودند یا در مصاحبه‌ها شرکت کرده بودند، به استخراج عنوان موضوع‌های مورد توجه و تاکید آنها پرداختیم. حاصل ۱۵۶ عنوان بود که نظر نویسندگان و مصاحبه‌شوندگان در مورد ویژگی‌ها و قابلیت‌های اعضای شورا و وظایف آنها یا به اختصار «انتظارات» آنها از شورای عالی جامعه را به همراه انتقاداتی در مورد شوراهای گذشته را در بر می‌گرفت. در راستای انجام این بررسی عنوان‌های هم مفهوم و هم معنی را بر این اساس که به کدام قابلیت‌ها و وظائف پیش‌بینی‌پذیر اعضای شورا و «جامعه» راه می‌برد، طبقه‌بندی کردیم که نتیجه در جدول (۱) نشان داده شده است.

چنانکه در جدول (۱) نشان داده شده است موضوع‌های متضمن اعمال مدیریت کارآ و اثر بخش نزد نویسندگان مقاله‌ها و مصاحبه‌کنندگان بالاترین اهمیت و اولویت را داشت (۲۹,۵ درصد)؛ انتظاری که بدیهی به نظر می‌رسد، منتها تاکید گسترده در مورد این انتظار بدیهی به همراه انتقاداتی که در متن مقاله‌ها و اظهار نظرهای مضمون مصاحبه‌ها وجود داشت بیانگر

وجود انتقادات درخور توجه در مورد مدیریت شورای‌های پیشین جامعه از سوی شماری از اعضا است. همچنان که در جدول بالا نمایش داده شده است توسعه‌ی همه‌جانبه‌ی امور جامعه از توسعه بازار خدمات حرفه‌ای گرفته تا توسعه‌ی فعالیت‌های آموزشی مورد توجه اعضا است (۲۳,۱ درصد). شماری از موضوع‌های مورد تاکید مقاله نویس‌ها و مصاحبه‌کنندگان شائبه‌ی برخی عملکردهای جانبدارانه‌ی شوراهای پیشین را به ذهن متبادر می‌ساخت و برخی دیگر در این زمینه از جهت تصریح تاکید کرده بودند (۱۷,۴ درصد). متن مقاله‌ها و مضمون اظهار نظرهای بررسی شده گویای آن است که روش‌های موثر مدیریت ارتباطات و مناسبات با نهادها و سازمانها از نظر شماری از نویسندگان یا اظهار نظرکنندگان با کاستی و ناکارایی همراه بوده است و توفیق در این زمینه را نیازمند مهارت‌ها و توانایی‌های بیشتر اعضای شورا در این زمینه دانسته اند (۱۴,۱ درصد)؛ و سرانجام، معنی شماری از موضوع‌های مطرح شده توسط نویسندگان مقاله‌ها و مصاحبه‌کنندگان، ضرورت جلب مشارکت اعضا و پاسخگویی به آنها از سوی شورای جامعه (۸,۳ درصد) موضوع‌های مورد بررسی و ضرورت آشنایی عمیق‌تر اعضای شورا با مسائل حسابداری حرفه‌ای و حسابداران حرفه‌ای (۷,۷ درصد) است.

جدول (۱) - انتظارات نویسندگان مقاله‌ها و مصاحبه‌شوندگان از اعضای شورای عالی جامعه

عنوان موضوعها	فراوانی	درصد
اعمال مدیریت کارآ و اثر بخش بر جامعه و برنامه‌ریزی درازمدت	۴۶	۲۹,۵
توسعه‌ی همه‌جانبه‌ی فعالیت‌های جامعه	۳۶	۲۳,۱
استقلال رای و بی طرفی	۲۷	۱۷,۴
توانایی گسترش ارتباطات موثر با نهادها و سازمانهای مختلف	۲۲	۱۴,۱
جلب مشارکت اعضا و پاسخگویی به آنها	۱۳	۸,۳
آشنایی عمیق با مسائل حسابداری حرفه‌ای و حسابداران حرفه‌ای	۱۲	۷,۷
جمع	۱۵۶	۱۰۰

ترکیب نامزدها و نحوه مشارکت شان در انتخابات در زمان برگزاری انتخابات، چنانکه در جدول شماره (۲) نمایش داده شده است، جامعه دارای ۱۷۰۲ نفر عضو (حسابدار حرفه‌ای) بود (۳) که برحسب موقعیت شغلی و سازمانی آنها بر اساس طبقه‌بندی جامعه به پنج گروه «شاغلان شریک در موسسات حسابرسی عضو جامعه»، «شاغلان انفرادی»، «شاغلان در

مؤسسات حسابرسی»، «شاغلان سازمان حسابرسی» و «غیر شاغل» تقسیم شده‌اند.

در جدول شماره (۲) آمده است در فاصله‌ی دو انتخابات تعداد اعضای جامعه از ۱۴۷۳ عضو به ۱۷۰۲ عضو (۱۵,۵ درصد) افزایش یافته است که ۹۸ نفر آنها (در شورای سوم ۶۳ نفر برای عضویت در شورای چهارم نامزد شدند که ۵,۸ درصد کل اعضای جامعه را (در مقایسه با ۴,۳ درصد در انتخابات شور ای سوم) تشکیل می‌دادند. نسبت تعداد نامزدها به تعداد اعضای که حسب طبقه بندی جامعه در یک گروه قرار می‌گیرند از ۱,۹ درصد در مورد شاغلان در مؤسسات تا ۸,۱ درصد در مورد شاغلان شریک مؤسسات (در مقایسه بین ۱,۲ تا ۵,۸ درصد در انتخابات شور ای سوم) در نوسان بود. افزایش قابل ملاحظه‌ی درصد نامزدها در میان شاغلان شریک مؤسسات (از ۵,۱ درصد به ۸,۱ درصد) و شاغلان سازمان حسابرسی (از ۲,۴ درصد به ۴,۰ درصد)، افزایش نسبی درصد نامزدها در میان اعضای غیر شاغل (۴,۵ درصد به ۵,۳ درصد) و شاغلان در مؤسسات (از ۱,۲

درصد به ۱,۹ درصد) با وجود کاهش قابل ملاحظه درصد شاغلان انفرادی (از ۵,۸ درصد به ۳,۰ درصد) ممکن است نشانه‌یی از احساس ضرورت یا گرایش به مشارکت بیشتر در اداره امور جامعه و حسابداری حرفه‌ای باشد.

تفاوت دیگر در رفتار انتخاباتی نامزدهای شورای چهارم در مقایسه با شورای سوم این است که تعداد نامزدهایی که در جریان رقابت‌های انتخاباتی برنامه دادند کاهش چشمگیر یافته بود و از ۵۸,۷ درصد نامزدها در انتخابات شورای سوم به ۳۵,۷ درصد نامزدها در انتخابات شورای چهارم رسید. در چارچوب این بررسی و در غیاب اطلاعاتی که این چگونگی را توضیح دهد احتمال دارد ارائه نکردن برنامه در مورد برخی نامزدها به دلیل نداشتن برنامه خاص یا با فرض بی نتیجه بودن ارائه برنامه که در جریان انتخابات شورای سوم به طور نسبی آشکار شد (۴) باشد، یا ترکیبی از این دو احتمال یا عوامل ناشناخته و نامشهود دیگر.

برنامه‌ی نامزدها

جامعه (همان گونه که در جریان

انتخابات شورای سوم) اعلام کرده بود نامزدهای عضویت در شورای چهارم می‌توانند برنامه خود را در اندازه یک صفحه در سایت جامعه ارائه کنند. ۳۵ نفر از ۹۸ نامزدهای عضویت در شورای چهارم (۳۵,۷ درصد، با حذف تعداد نامزدهایی که انصراف داده بودند) برنامه‌های خود را به اختصار ارائه کرده بودند. درست است که رعایت توصیه جامعه عرضه مختصر برنامه‌ها را ایجاب می‌کرد، متنها ۲۰ نفر (۵۷ درصد) از نامزدها برنامه‌هایشان همسان بسیاری از برنامه‌های نامزدهای انتخابات شورای سوم، مختصر تر از آن بود که حتی یک صفحه کامل را پر کند. به این خاطر به نظر می‌رسد محدودیت یک صفحه بودن برنامه‌ها تنها عامل تعیین کننده در عرضه مختصر برنامه‌ها نبود. به هر حال چه در اثر این محدودیت، و چه به علت توجه نامزدها به برجسته کردن مهم‌ترین برنامه‌های مورد نظرشان، یا رعایت وقت اعضا و یا به هر علت دیگر برنامه‌ها به اختصار عرضه شده بود. برنامه‌های موصوف (جز تعداد محدودی از آنها) همسان برنامه‌های نامزدهای شورای سوم به شیوه‌ای ارائه

جدول (۲) - توزیع اعضا و نامزدهایی که برنامه داده‌اند بر اساس طبقه‌بندی جامعه مقایسه‌ی شورای چهارم و سوم

ردیف	موقعیت شغلی بر حسب طبقه بندی جامعه	تعداد کل*		تعداد نامزد پس از انصراف‌ها		درصد نسبت به تعداد کل هر طبقه		تعدادی که برنامه ارائه داده‌اند		درصد به نامزدهای هر طبقه	
		چهارم	سوم	چهارم	سوم	چهارم	سوم	چهارم	سوم	چهارم	سوم
۱	شاغلان شریک مؤسسات	۶۶۷	۵۰۵	۲۶	۵۴	۵,۱	۸,۱	۱۴	۱۸	۵۳,۸	۳۳,۳
۲	غیر شاغل	۴۸۷	۴۲۴	۱۹	۲۶	۴,۵	۵,۳	۹	۹	۴۷,۴	۳۴,۶
۳	شاغلان سازمان حسابرسی	۲۷۲	۲۸۶	۷	۱۱	۲,۴	۴,۰	۶	۴	۸۵,۷	۳۶,۳
۴	شاغلان انفرادی	۱۶۸	۱۷۲	۱۰	۵	۵,۸	۳,۰	۸	۴	۸۰,۰	۸۰,۰
۵	شاغلان در مؤسسات	۱۰۸	۸۶	۱	۲	۱,۲	۱,۹	-	-	-	-
جمع (درصدهای این ردیف نسبت به کل اعضا و کل نامزدها ست)		۱۷۰۲	۱۴۷۳	۶۳	۹۸	۴,۳	۵,۸	۳۷	۳۵	۵۸,۷	۳۵,۷

* منبع: شورای عالی جامعه حسابداران رسمی و سرنوشت اعضای آن (یادداشت روز). روزنامه‌ی دنیای اقتصاد. روزنامه شماره ۲۱۶۶، دوشنبه هشتم شهریور ۱۳۸۹. نگارنده به نسخه‌ای از این مقاله در سایت‌های اینترنتی برخورد کرد که با نام دکتر عباس هشی منتشر شده بود.



چهارم ۸۴ سر فصل استخراج شد. به عبارت دیگر تنوع موضوعی عنوان برنامه‌های نامزدهای شورای چهارم از ۲۴ سر فصل کلی به ۸۴ سر فصل افزایش داشت که تاب تحلیل یا مقایسه معنی‌دار با موضوع‌های برنامه‌های نامزدهای شورای سوم را نداشت. برای مثال در جریان انتخابات شورای چهارم تنها سه عنوان برنامه بیش از ده بار به وسیله نامزدهایی که برنامه داده بودند تکرار شده بود، در حالی که در انتخابات شورای سوم سیزده عنوان برنامه هر یک بیش از ده بار تکرار شده بودند. در انتخابات گذشته حتی دو عنوان برنامه توسط تمام کاندیداها که برنامه داده بودند تکرار شده بود. این چگونگی نیز در چارچوب این بررسی تفسیر پذیر نیست جز اینکه علامتی از بروز گرایش‌های متنوع جدید یا احتمال بروز تغییرات نا هم جهت در گرایش‌های پیشین را آشکار سازد.

برنامه‌ی مشخص اجرایی باشد دشوار گردد. به قاعده انتظار می‌رفت برنامه‌ها آنقدر واضح و روشن باشند که خواننده را به قصد نامزدها برای اقدام‌ها و اجرای وظایف مشخص پیش بینی شده در اساسنامه ارجاع دهد. اما شمار درخور توجهی از عنوان برنامه‌ها همانند اغلب برنامه‌های نامزدهای شورای سوم با این ویژگی فاصله داشت. افزون بر این تعداد درخور توجهی از این عنوان‌ها از جهت انطباق با وظایف شورا بر طبق اساسنامه با ابهام و اشکال روبه رو بود.

مسئله در خور توجه دیگر در مورد محتوای برنامه‌ی نامزدها در انتخابات شورای عالی چهارم تنوع و پراکندگی موضوعی آنها در مقایسه با موضوع‌های مطرح شده در برنامه‌های نامزدهای شورای سوم بود. در حالی که عنوان برنامه‌های نامزدهای شورای سوم در ۲۴ سر فصل قابل طبقه بندی کردن بود از عنوان‌های برنامه‌های نامزدهای شورای

شده بود که در اغلب موارد تفکیک و تشخیص موضوع‌های دقیق آنها دشوار بود. درک معنای بسیاری از عبارتها ممکن نبود و بارها از واژه‌هایی ناروشن استفاده کرده بودند، مانند «ارتقای...»، «تعامل با...»، «تلاش در جهت...»، «اهتمام به...»، «اعتلای...»، «بسترسازی برای...»، «جایگاه»، «همگرایی» و «هم افزایی»، یا واژه‌هایی مانند «بازنگری»، «اصلاح»، «تعديل» و مانند آن که کاربرد آنها حتی در مورد توضیح فلسفه یا اهداف کلی یک سازمان یا کلیات یک برنامه نیز عاری از دقت و توضیح یک هدف مشخص است. همچنین بارها عبارت‌هایی با سرآغازی مانند «حمایت از...» بدون عرضه‌ی توضیحی درباره اینکه «حمایت از...»، از چه جهت و با کدام هدف؛ یا «تغییر در...» به چه دلیل. این ویژگی برنامه‌ها سبب شده بود تشخیص معنای عبارتها و موضوع آنها به عنوان عبارتها یا عنوان‌هایی که معرف



و با توجه به اینکه بررسی تاثیر احتمالی برنامه‌های نامزدها بر آرای اعضا پیش از این مورد بررسی قرار گرفت، در این بخش تاثیر موقعیت شغلی اعضا در چارچوب طبقه‌بندی جامعه بر اساس داده‌های در دسترس مورد تحلیل قرار می‌گیرد؛ ضمن اینکه این عامل تصویری البته نه با دقت بالا از عامل عضویت در بخش دولتی یا خصوصی و تصویری از موقعیت اعضای که به دلیل قرار گرفتن در گروه شغلی شاغلان شریک موسسات مربوط سهم بیشتری در تامین هزینه‌های جامعه دارند را به طور ضمنی به دست می‌دهد.

در دوره‌ی انتخابات شورای چهارم دو فهرست معرفی نامزدهای انتخاباتی در برگیرنده اسامی ۱۱ نفر به عنوان توصیه به رای‌دهندگان به وسیله انجمن حسابداران ایران و انجمن حسابداران خبره ایران در سایت این دو انجمن انتشار یافت. در حالی که انجمن حسابداران ایران به شیوه‌ی تعیین نامزدهای معرفی شده اشاره‌ای نکرده بود و لیست مربوط را بر اساس حروف الفبا ارائه کرده بود، انجمن حسابداران خبره ایران مشخص کرده بود که معرفی نامزدها پیشنهادی

نامزدها که می‌توانست به عنوان عاملی تاثیرگذار مطرح باشد، که مورد غفلت قرار گرفت. حتی هیچیک از دو انجمنی که نامزد معرفی کرده بودند اطلاعاتی در مورد پیشینه، قابلیت‌ها و دیدگاه‌های نامزدهای پیشنهادی یا مبنای پیشنهاد خود انجمن‌های پیشنهاد دهنده ارائه نکرده بودند. از سوی دیگر تفکیک دقیق نامزدها از نظر وابسته بودن به بخش دولتی یا خصوصی به دلیل اینکه حد و مرز بین بخش دولتی و خصوصی در شرایط کنونی در ایران روشن نیست و بویژه موقعیت شغلی و سازمانی اعضای غیر شاغل مشخص نیست، ممکن نشد. میزان مشارکت اعضاء در تامین هزینه‌های جامعه نیز به طور طبیعی به موقعیت شغلی نامزدها در چارچوب طبقه بندی جامعه بستگی دارد. افزون بر این به دلیل اینکه هیچگونه اطلاعاتی در مورد پیشینه و ویژگی‌های فردی نامزدها (با وجود اینکه در ادامه نشان داده می‌شود به عنوان یکی از دو عامل تعیین‌کننده در انتخاب نامزدها تاثیر درخور توجه نداشته است) در دست نبود، بررسی تاثیر این عامل بر رجحان‌های رای‌دهی اعضا نیز مقدور نگردید. بنابه این دلایل

با توجه به توضیحاتی که در مورد برنامه‌های نامزدها داده شد و اینکه برنامه‌های نامزدها جز در موارد استثنایی تفاوت معنی داری را میان برنامه‌های نامزدها مختلف آشکار نمی‌ساخت، برنامه‌های نامزدها در مجموع نمی‌تواند تاثیری در رجحان‌های رای‌دهی اعضا داشته باشد.

موقعیت نامزدها در چارچوب طبقه‌بندی جامعه به عنوان عامل اثرگذار در تصمیم رای‌دهندگان

همسان انتخابات شورای سوم از جمله عواملی که در شورای چهارم نیز به عنوان متغیرهای اثرگذار بر تصمیم رای‌دهندگان به نامزدها در طول انتخابات مطرح شد عبارت بودند از: «موقعیت شغلی نامزدها در چارچوب طبقه بندی جامعه» در برگیرنده «شاغل شریک موسسات حسابرسی عضو»، «افراد غیر شاغل»، «شاغلان سازمان حسابرسی»، «شاغلان انفرادی»، و «شاغلان در موسسات»؛ «عضو بخش دولتی یا خصوصی بودن» و «میزان مشارکت در تامین هزینه‌های جامعه» و بالاخره «پیشینه و دیدگاه‌های فردی

این انجمن بر اساس رای گیری از ۶۲ حسابدار رسمی عضو انجمن حسابداران خبره ایران صورت گرفته است (در اطلاعیه‌ی انجمن حسابداران خبره ایران آمده بود: از بین ۹۱ کاندیدای عضویت شورای عالی جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران، ۵۲ نفر انجمن حسابداران خبره‌ی ایران اند) و اسامی نامزدهای معرفی شده را بر اساس تعداد رای حاصل از رای گیری یاد شده از اعضاء اعلام کرده بودند. متنها چنانکه پیش از این گفته شد فهرست هیچ یک از دو انجمن موصوف با اطلاعات مورد نیاز در مورد شناختنامه و پیشینه و قابلیت‌های نامزدهای پیشنهادی همراه نبود. بمنظور بررسی تاثیر نسبی طبقه‌بندی گروه‌های شغلی در چارچوب طبقه‌بندی جامعه بر رجحان‌های رای‌دهی اعضا در انتخابات اعضاء شورای چهارم، تعداد نامزدها در هر یک از دو لیست یاد شده برحسب موقعیت شغلی آنها در چارچوب طبقه‌بندی جامعه (تا نفر یازدهم هر لیست) در جدول شماره (۳) برابر نتیجه‌ی انتخابات قرار داده شده است.

در این جدول داده‌های در برگیرنده تعداد اعضاء، اعم از تعداد اعضاء جامعه، تعداد نامزدها و یا تعداد اعضاء منتخب بمنظور آسان‌تر کردن کار ارزیابی تناسب داده‌ها با یکدیگر و با نتایج انتخابات، در مقیاس یازده، یعنی تعداد اعضاء شورا نشان داده شده است.

جدول شماره (۳) نشان می‌دهد در فرض توزیع اعضاء شورا به نسبت تعداد آنها در هر یک از گروه‌های شغلی بر حسب طبقه‌بندی جامعه، در مقیاس یازده، تعداد اعضاء شورا از میان شاغلان شریک ۴،۳ عضو، افراد غیر شاغل ۳،۱ عضو، شاغلان سازمان حسابرسی ۱،۸ عضو، شاغلان انفرادی ۱،۱ عضو و از شاغلان در موسسات حسابرسی ۰،۷ عضو خواهد بود. در همین جدول نشان داده شده است که تعداد نامزدهای انتخابات چهارم از هر گروه در مقیاس یازده عبارت است از ۶،۱ نفر از شاغلان شریک موسسات، ۲،۹ نفر از اعضاء غیر شاغل، ۱،۲ نفر از شاغلان سازمان حسابرسی، ۰،۶ نفر از

شاغلان انفرادی و ۰،۲ نفر از افراد شاغل در موسسات. بر این اساس تعداد نامزدها از میان شاغلان شریک ۱،۴ برابر نسبت آنها در میان کل اعضاست، در حالی که تعداد نامزدهای سایر گروه‌های شغلی از نسبت شان به تعداد کل جمعیت جامعه کمتر است. طبق اطلاعات این جدول فهرست پیشنهادی انجمن حسابداران خبره ایران در برگیرنده‌ی شش نفر از میان شاغلان شریک و پنج نفر از میان اعضاء غیر شاغل است. این انجمن نامزدی از میان سایر گروه‌های شغلی معرفی نکرد. اما، انجمن حسابداری ایران از میان همه‌ی گروه‌های شغلی بجز شاغلان سازمان حسابرسی نامزد معرفی کرده است. موضوع در خور توجه اینکه هیچیک از این دو انجمن نامزدی از میان شاغلان سازمان حسابرسی، با وجود داشتن ۲۷۲ عضو (۱۶،۱ درصد اعضاء جامعه) معرفی نکرده بودند. در انتخابات گذشته (انتخابات شورای سوم) نیز در فهرستی با عنوان منتخبان سازمان حسابرسی کسی از میان شاغلان شریک موسسات حسابرسی پیشنهاد

جدول شماره (۳) - توزیع نامزدها و نامزدهای پیشنهادی در مقیاس با توزیع کل اعضاء جامعه و نتایج انتخابات شورای سوم و چهارم بر حسب طبقه‌بندی جامعه (در مقیاس یازده، تعداد اعضاء شورا)

عنوان لیست‌های سیزده‌گانه	شاغل شریک موسسات عضو	غیر شاغل	شاغل سازمان حسابرسی	شاغل انفرادی	شاغل در موسسات	جمع
تعداد کل اعضاء جامعه *	۶۶۷	۴۸۷	۲۷۲	۱۶۸	۱۰۸	۱۷۰۲
توزیع تعداد کل اعضاء جامعه در مقیاس یازده	۴،۳	۳،۱	۱،۸	۱،۱	۰،۷	۱۱
نامزدهای انتخابات	۵۴	۲۶	۱۱	۵	۲	۹۸
توزیع نامزدهای انتخابات در مقیاس یازده	۶،۱	۲،۹	۱،۲	۰،۶	۰،۲	۱۱
توزیع نامزدهای پیشنهادی انجمن حسابداران خبره ایران	۶	۵	-	-	-	۱۱
توزیع نامزدهای پیشنهادی انجمن حسابداری ایران	۵	۳	-	۱	۲	۱۱
نتیجه‌ی انتخابات چهارم	۵	۴	-	-	۲	۱۱
نتیجه‌ی انتخابات سوم	۳	۵	۲	۱	-	۱۱
توزیع اعضاء جامعه در مقیاس یازده در زمان برگزاری انتخابات سوم	۴	۳	۲	-	۲	۱۱

* منبع: شورای عالی جامعه حسابداران رسمی و سرنوشت اعضاء آن (یادداشت روز). روزنامه‌ی دنیای اقتصاد. روزنامه شماره ۲۱۶۶، دوشنبه هشتم شهریور ۱۳۸۹. نگارنده به نسخه‌ای از این مقاله در سایت‌های اینترنتی برخورد کرد که با نام دکتر عباس هشی منتشر شده بود.

نشده بود، و در میان پیشنهادات انجمن حسابداران خبره ایران تنها یک نفر از شاغلان سازمان حسابرسی معرفی شده بود (۵) که مرز بندی احتمالی این دو گروه را با تاثیر احتمالی که بر نتایج انتخابات می تواند داشته باشد، آشکار می سازد. این در حالی است که شماری از حسابداران رسمی شاغل در سازمان حسابرسی عضو انجمن حسابداران خبره ایران و عضو انجمن حسابداری ایران اند. اما انجمن حسابداری ایران دو نفر از اعضای شاغل در موسسات را که نامزد عضویت در شورای چهارم شده بودند و ۲,۹ برابر تعداد پیش بینی پذیر از میان شاغلان موسسات در صورت توزیع اعضای شورا به نسبت تعداد اعضاء در هر گروه شغلی در کل جامعه را تشکیل می دادند پیشنهاد کرده بود و یک نفر را از میان پنج نامزد شاغلان انفرادی.

مرور اطلاعات جدول بالا نشان می دهد اعضای انتخاب شده از میان شاغلان شریک و افراد غیر شاغل از نظر نسبت تعداد آنها به کل اعضای جامعه به طور نسبی در تناسب با تعداد آنها در

جامعه است، اما در مورد شاغلان سازمان حسابرسی، شاغلان انفرادی و شاغلان در موسسات اختلاف چشمگیری در جهات مختلف وجود دارد.

اطلاعات جدول بالا در مورد نتیجه ی انتخابات شورای چهارم در مقایسه با شورای سوم نشان می دهد تعداد اعضای غیر شاغل منتخب در شورای سوم ۱,۷ برابر تعداد پیش بینی پذیر در صورت توزیع اعضای شورا به نسبت تعداد آنها در هر گروه شغلی بود که در انتخابات اخیر به ۱,۲۹ درصد رسید و تعداد اعضای منتخب شاغلان شریک موسسات که در انتخابات سوم در فرض توزیع به نسبت آنان ۰,۷۵ برابر بود در شورای چهارم به ۱,۱۶ برابر رسیده، اما تعداد اعضای منتخب از شاغلان سازمان حسابرسی که در شورای سوم برابر تعداد آنها در فرض توزیع متناسب بود در انتخابات اخیر رایی در حد عضویت در شورای عالی کسب نکردند، و نسبت اعضای منتخب از شاغلان انفرادی و شاغل در موسسات نیز که در مجموع ۰,۵۰ برابر تعداد پیش بینی پذیر در صورت توزیع

متناسب در شورای سوم بود، گروه اول در انتخابات چهارم به کسب رای برای عضویت در شورای عالی نائل نشدند اما تعداد اعضای منتخب از میان شاغلان در فرض موسسات ۲,۹ برابر تعدادشان در فرض توزیع متناسب بود. در خور ذکر است که منظور این قسمت از این بررسی این نیست که ضرورتا باید نسبتی بین تعداد اعضای شورا از هر گروه با تعداد آنها در میان کل اعضای جامعه برقرار باشد، بلکه این کار به قصد کنترل همه جانبه عوامل موثر در رجحان های رای دهی در جهت استنباط الگوی رای دهی اعضا انجام گرفت.

برابر هم قرار دادن نحوه توزیع آرا با تعداد اعضای جامعه و تعداد شرکت کنندگان در جلسه ی انتخابات (با فرض اینکه همه ی شرکت کنندگان به تعداد مساوی رای به صندوق ریخته باشند) برحسب طبقه بندی جامعه و مقایسه ی این داده ها با داده های انتخابات شورای سوم در جدول شماره (۴) تصویر روشن تری از الگوی رای دهی و تغییرات آن به دست می دهد.

جدول شماره (۴) - مقایسه توزیع آرای اعضا با تعداد حاضران در جلسه ی انتخابات و تعداد کل اعضاء به نسبت تعداد هر گروه شغلی بر حسب طبقه بندی جامعه در انتخابات شورای سوم و چهارم

شورای سوم		شورای چهارم		گروه های شغلی جامعه		تعداد کل		تعداد اعضای		آرای منتخبین		
						تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد
۳۴,۴	۵۰,۶	۳۷,۸	۳۶,۲	۲۷,۸	۱۰,۴۴	۳۹,۲	۶۶,۷	۴۷,۱	۱۷۲۰	۴۹,۴	۲۷,۸	۱۰,۴۴
۲۹,۱	۴۲,۴	۲۲,۷	۲۱,۸	۵۹,۱	۲۲,۲۱	۲۸,۶	۴۸,۷	۱۷,۵	۱۱۱۲	۳۲,۰	۵۹,۱	۲۲,۲۱
۱۹,۴	۲۸,۵	۲۵,۱	۲۴,۱	-	-	۱۵,۹	۲۷,۲	۱۴,۹	-	-	-	-
۱۱,۷	۱۷,۲	۹,۶	۹,۲	-	-	۹,۹	۱۶,۸	۷,۲	-	-	-	-
۵,۴	۸,۰	۴,۷	۴,۵	۱۲,۹	۴,۸۵	۶,۳	۱۰,۸	۶,۶	۶۴۷	۱۸,۶	۱۲,۹	۴,۸۵
۱۰۰	۱۴۶۹	۱۰۰	۹۵۸	۱۰۰	۳۷۵۰	۱۰۰	۱۷۰۲	۱۰۰	۳۴۷۹	۱۰۰	۱۰۰	۳۷۵۰
-	-	-	۶۵,۲	-	-	-	-	۵۱,۳	-	-	-	-

منبع: شورای عالی جامعه حسابداران رسمی و سرنوشت اعضای آن. روزنامه دنیای اقتصاد. شماره ۲۱۶۶ هشتم شهریور ماه ۱۳۸۹.



تشکیل داده اند، اما ۳۲،۰ درصد جمع آرای مربوط به اعضای منتخب را به خود اختصاص داده‌اند. اما شاغلان سازمان حسابرسی و شاغلان انفرادی که در مجموع ۲۵،۸ درصد اعضای جامعه را تشکیل می‌دهند و ۲۵،۳ درصد اعضای حاضر در جلسه را، اما به آن تعداد آرا که عضوی از آنها در ردیف اعضای منتخب قرار گیرد دست نیافته‌اند، اما شاغلان در موسسات که ۶،۳ درصد تعداد کل اعضا را تشکیل می‌دهند و ۷،۶ درصد تعداد حاضر در جلسه را تشکیل می‌دهند، ۱۸،۶ درصد آرای اختصاص یافته به اعضای منتخب را کسب کرده‌اند.

اطلاعات یاد شده نشان می‌دهد آرای کسب شده‌ی شاغلان شریک با تعداد شاغلان شریک حاضر در جلسه تناسب دارد، در حالی که در انتخابات شورای سوم این گروه شغلی آرای کمتر از نسبت شان به تعداد کل اعضای جامعه و تعداد حاضر در جلسه‌ی انتخابات شورای سوم بدست آورده بودند، اما افراد غیرشاغل که به نحو قایل ملاحظه‌ای بیش از نسبت شان به تعداد

در مورد شاغلان سازمان حسابرسی از ۲۵،۱ درصد به ۱۷،۱ درصد (کاهش قابل توجه)؛ در مورد شاغلان انفرادی از ۹،۶ درصد به ۸،۲ درصد (کاهش نسبی) و در مورد شاغلان در موسسات از ۴،۷ درصد به ۷،۶ (افزایش قابل توجه) بوده است. در واقع ترکیب حضور اعضای در جلسه‌ی رای‌دهی به طور نسبی از ترکیب مشارکت آنها در انتخابات به صورت نامزدشدن پیروی می‌کند و به ترکیب اعضای منتخب تسری می‌یابد. این جدول نشان می‌دهد از مجموع آرای داده شده به اعضای منتخب شورای عالی چهارم، نسبت آرای اختصاص داده شده به شاغلان شریک با وجود اینکه ۳۹،۲ درصد از ترکیب تعداد کل اعضا جامعه را تشکیل می‌دهند و ۴۷،۱ درصد شرکت‌کنندگان در جلسه‌ی انتخابات، ۴۹،۴ درصد آرای تخصیص داده شده به اعضای منتخب را کسب کرده‌اند که در مقایسه با نسبت آرای تخصیص یافته به این گروه در انتخابات شورای سوم نزدیک به دو برابر شده است، در حالی که اعضای غیرشاغل ۲۸،۶ درصد تعداد کل اعضای جامعه را تشکیل می‌دهند و ۲۰ درصد تعداد حاضر در جلسه را

جدول شماره (۴) نشان می‌دهد نسبت تعداد شاغلان شریک به کل اعضای جامعه از ۳۴،۴ درصد در انتخابات شورای سوم به ۳۹،۲ درصد در انتخابات چهارم افزایش یافته است (تعداد ۱۶۱ نفر). نسبت افراد غیر شاغل به تعداد کل اعضا با وجود افزایش تعداد اعضای این گروه (تعداد ۶۳ نفر) از ۲۹،۱ درصد به ۲۸،۶ درصد کاهش و نسبت شاغلان سازمان حسابرسی از ۱۹،۴ درصد به ۱۵،۹ درصد (تعداد ۱۳ نفر) کاهش یافته است. این تغییرات در مورد شاغلان انفرادی از ۱۱،۷ درصد به ۹،۹ درصد (تعداد ۴ نفر) کاهش یافته است؛ و نسبت شاغلان در موسسات از ۵،۴ درصد به ۶،۳ (تعداد ۲۸ نفر) افزایش یافته است. تغییر قابل توجه در ترکیب اعضای شرکت‌کننده در جلسه انتخابات در برگیرنده افزایش نسبی شاغلان شریک از ۳۷،۸ درصد در جلسه‌ی انتخابات شورای سوم به ۴۷،۱ درصد در جلسه‌ی انتخابات شورای چهارم نسبت به تعداد حاضران در هر یک از جلسه‌های انتخابات است، در حالی که این نسبت در مورد اعضای غیر شاغل از ۲۲،۷ درصد به ۲۰ درصد (کاهش نسبی)؛

کل اعضای جامعه و تعداد کل اعضای حاضر (حاضر و وکیل) در جلسه‌ی انتخابات شورای سوم رای کسب کرده بودند در انتخابات شورای چهارم تعداد و نسبت آراییی که به دست آورده‌اند کاهش چشمگیر داشته است. شاغلان در موسسات نزدیک به سه برابر نسبت‌شان در کل جامعه و دو و نیم برابر تعدادشان در جلسه‌ی انتخابات، از آرای مربوط به منتخبین انتخابات چهارم رای کسب کرده‌اند که بیانگر آن است که تعداد قابل توجهی از حاضران در جلسه با احتمال بالا از میان شاغلان سازمان حسابرسی و شاغلان انفرادی و افراد غیرشاغل به شاغلان در موسسات رای داده‌اند. این تغییرات نشان‌دهنده‌ی تغییر ترکیب توزیع آرا برحسب طبقه‌بندی جامعه در مقایسه با انتخابات شورای سوم است.



اطلاعات جدول (۳) و (۴) در مجموع آشکار ساخته است که تمرکز بیشتر پیشنهاددهندگان و رای‌دهندگان در درجه اول بر روی عضویت شاغلان شریک موسسات در شورای جامعه بوده است؛ رویکردی که با ویژگی‌های ساختاری و هدف‌های جامعه و اهداف اقتصادی این گروه پرشمار تر اعضای جامعه و آینده‌ی فعالیت‌های جامعه می‌تواند پیوند داشته باشد و بر آن تاثیر بگذارد. آنها پر شمارترین اعضای جامعه اند؛ وضعیت شغلی آنها انطباق جامع تری با آنچه که حسابداری حرفه‌ای خوانده می‌شود دارد؛ از نظر اقتصادی وابسته ترین اعضای جامعه به شغل حسابداری حرفه‌ای اند؛ فعالیت شغلی آنها مستلزم سرمایه‌گذاری قابل توجه و قبول مخاطرات (ریسک) مربوط است؛ و تعداد درخور توجهی از حسابداران حرفه‌ای دیگر و حسابداران حرفه‌ای آینده را در استخدام خود دارند و به آنان مهارت و تجربه می‌آموزند. از طرف دیگر این گروه در چارچوب مقررات

است. جدول (۴) گویای آن است که اعضای منتخب این گروه شغلی شماری از آرای دیگر گروه‌های شغلی را کسب کرده‌اند. افزون بر این برخی نامزدهای منتخب از گروه شغلی شاغلان شریک از پشتیبانی انجمن حسابداران خبره‌ی ایران که شمار چشمگیری از اعضای آن از حسابداران رسمی عضو جامعه‌اند و از حمایت انجمن حسابداری ایران که ۶۰۰ نفر از اعضای آن حسابدار رسمی‌اند برخوردار بوده‌اند و برخی از حمایت هر دو انجمن.

شرکت اعضای غیر شاغل در انتخابات چهارم نیز با توفیق نسبی همراه بود. تعداد نامزدها از این گروه شغلی تقریباً برابر نسبت آنها به تعداد کل جامعه بود. تعداد نامزدهای پیشنهادی انجمن حسابداری ایران نیز از میان افراد این گروه با نسبت پیشگفته انطباق داشته است، اما انجمن حسابداران خبره ایران به تعداد ۱,۶ برابر نسبت آنها عضو از میان آنها پیشنهاد کرده بود و آنها به تعدادی آرا در فاصله‌ی این دو پیشنهاد دست یافتند. با وجود افزایش نسبت تعداد اعضای این گروه شغلی در جامعه در فاصله‌ی دو انتخابات، نسبت تعداد آنها در جلسه‌ی انتخابات کاهش داشت و نسبت آرای کسب شده‌ی آنان در مقایسه با انتخابات شورای سوم به شدت کاهش یافته بود، که البته بخشی از این کاهش با افزایش آرای شاغلان شریک و بخشی دیگر با افزایش قابل توجه آرای شاغلان در موسسات پیوند داشته است.

با این وجود هنوز نشانه‌ی تغییر موقعیت آنها در میان گروه‌های شغلی جامعه به چشم نمی‌خورد. افزون بر این به دلیل نبود اطلاعاتی در مورد زمینه‌ی فعالیت‌های شغلی این گروه شغلی و موقعیت سازمانی آنها امکان هیچ‌گونه اظهار نظری در زمینه‌ی تغییر تعداد آنها،

جامعه مشارکت بیشتری در تامین مالی آن دارند، اگرچه بر همین قیاس بیش از سایر گروه‌ها نیز از خدمات جامعه منتفع می‌گردند. به هر حال بنا به دلایل پیشگفته گرایش آنها به مشارکت بیشتر در مدیریت جامعه گرایشی ضروری، طبیعی و پیش‌بینی‌پذیر است. بر اساس اطلاعات جدول‌های (۳) و (۴) در جریان انتخابات اعضای شورای چهارم این گرایش در پیشبرد امور معطوف به منافع اقتصادی گروه شغلی شاغلان شریک از توفیق برخوردار بوده است. این پیشرفت از طریق نامزدها شدن تعداد بیشتر شاغلان شریک نسبت به تعداد کل اعضای جامعه و شرکت تعداد بیشتر اعضاء این گروه به نسبت تعداد در هر گروه شغلی (همچنان با این فرض که تمام اعضای حاضر در جاسه انتخابات به طور مساوی رای داده باشند) در جلسه‌ی انتخابات انجام گرفته

کاهش و افزایش حضورشان در جلسه انتخابات یا آرای کسب شده‌ی آنها وجود ندارد.

از میان گروه شاغلان در موسسات که تعداد آنها بیشترین افزایش را در فاصله‌ی دو انتخابات داشت (۳۵ درصد)، دو نفر نامزد شده بودند. آنها مورد پشتیبانی و معرفی انجمن حسابداران ایران قرار داشتند و هر دو نفر آنها به عضویت شورای عالی انتخاب شدند. تحقق بیشتر فرض‌های مورد بررسی این مقاله در مورد رجحان‌های رای‌دهی به اعضاء این گروه شغلی با موقعیت آماری این گروه شغلی تناسب ندارد، بجز فرضی که بر عامل تصویر مشخص از اعضای منتخب در رجحان‌های رای‌دهی اعضاء تاکید دارد.

تعداد نامزدهای این گروه شغلی ۲,۹ برابر تعداد آنها در فرض وجود تناسب بین تعداد نامزدها و تعداد آنها در کل جامعه بود و در حالی که ۷,۶ درصد تعداد حاضران در جلسه‌ی انتخابات را تشکیل می‌دادند، ۱۸,۶ درصد آرا را کسب کرده اند و در مقایسه با الگوی رای‌دهی به شاغلان شریک و افراد غیرشاغل، نسبت آرای دو نامزد اخیر از شاغلان موسسات نزدیک به سه برابر نسبت تعداد اعضای این گروه شغلی و نزدیک به دو و نیم برابر تعداد اعضای حاضر در جلسه انتخابات از میان این گروه شغلی است.

در پیوند با تاثیر عضویت در هر یک از گروه‌های شغلی بر حسب طبقه‌بندی جامعه محاسبه متوسط آرای اعضای منتخب از هر یک از گروه‌های شغلی در جدول (۵) که در ادامه نمایش داده شده است نشان می‌دهد متوسط آرای اعضاء منتخب از میان شاغلان شریک ۳۴۴ رای، اعضای غیر شاغل ۲۷۸ رای و شاغلان در موسسات ۳۲۳ رای است که

یافته‌های پیشین در مورد تمرکز بیشتر و برنامه‌ریزی شده آرا بر شاغلان شریک و شاغلان در موسسات را تأیید می‌کند.

بر اساس تحلیل‌های این بخش از مقاله، تغییر ترکیب آرای اعضای منتخب از میان گروه‌های شغلی بر اساس طبقه‌بندی جامعه گرایشی معنی‌دار را در جهت تکوین انسجامی معطوف به منافع اقتصادی گروه شغلی شاغلان شریک آشکار می‌سازد.

رجحان‌های رای‌دهی اعضا به فرد فرد نامزدها

جدای از تاثیر عوامل دیگر بر رجحان‌های رای‌دهی اعضا، شناخت اعضای جامعه از نامزدها به قاعده می‌تواند نقش در خور توجهی در انتخاب اعضای شورا ایفا کند، نقشی که در بررسی انتخابات شورای سوم به طور نسبی آشکار شد. به منظور ارزیابی



این عامل، اسامی اعضای منتخب شورا در جدول شماره (۵)، با پیشنهاد‌های انجمن حسابداران خبره ایران و انجمن حسابداری ایران (به ترتیب آرا تا ۱۱ نفر) مقایسه شده است.

جدول شماره (۵) نشان می‌دهد از ۱۱ عضو منتخب شورای چهارم ۶ نفر از میان نامزدهای پیشنهادی انجمن حسابداران خبره ایران و همین طور ۶ عضو از میان نامزدهای پیشنهادی انجمن حسابداری ایران رای بدست آورده‌اند که سه نفر از آنان در میان هر دو انجمن مشترکند. در این میان دو نفر از نامزدهایی که به شورای چهارم راه یافته‌اند از سوی هیچیک از این دو انجمن پیشنهاد نشده بودند.

چنانکه در این جدول آمده است دارندگان ۵۵,۸ درصد از آرای اعضای منتخب در انطباق با اعضای پیشنهادی انجمن حسابداران خبره ایران و ۵۷,۸ درصد آنها در انطباق با پیشنهادات انجمن حسابداری ایران قرار دارد. این نسبت در انتخابات شورای سوم در مورد انجمن حسابداران خبره ایران ۴۸,۴ درصد بود. در مجموع دارندگان ۸۲,۵ درصد از آرای نامزدهای منتخب کسانی‌اند که در مجموع این دو فهرست پیشنهاد شده بودند.

آشکار است با این وصف قضاوت در مورد اینکه تا چه اندازه معرفی و پیشنهاد این دو انجمن به اعضاء خود یا دیگران در رای به اعضای منتخب تاثیر داشته دشوار است. اما اینکه ۸۲,۵ درصد آرای تخصیص یافته به اعضای منتخب شورای چهارم در انطباق با نامزدهایی بوده که در فهرست انجمن‌های موصوف پیشنهاد شده بودند احتمال قابل ملاحظه‌ی تاثیر پیشنهادات این دو انجمن را بالا می‌برد. منتها به دلیل اینکه هیچیک از این دو انجمن به معرفی ویژگی‌های افراد پیشنهادی و قابلیت‌ها و امتیازات و رویکردهای پیش‌بینی‌پذیر آنها به

مسائل جامعه و توضیح مبنای پیشنهاد نامزدهای مورد نظر نپرداخته بودند و تنها به ذکر اسامی آنها اکتفا کرده بودند، احتمال بالای پیشگفته کاهش می‌یابد؛ مگر اینکه میزان نفوذ انجمن‌های یاد شده در اعضا آنها به حدی باشد که صرف معرفی آنها تاثیر تعیین‌کننده بر رجحان‌های رای‌دهی اعضا داشته باشد. گفته شد که شمار چشمگیری از اعضای انجمن حسابداران خبره ایران و ۶۰۰ نفر از اعضا انجمن حسابداری ایران از حسابداران رسمی عضو جامعه‌اند.

از جنبه‌ی تجربی ارتباطات نزدیک و رویاروی اعضا با یکدیگر بویژه به دلیل تمرکز ۸۴ درصد موسسات حسابرسی عضو جامعه در تهران (۱۷۵ موسسه در تهران و ۲۸ موسسه در سایر استانها و شهرستانها) و اشتغال به کار ۷۸ درصد حسابداران رسمی عضو جامعه در تهران (۱۴۲۴ نفر در تهران و ۳۱۳ نفر در سایر استانها و شهرستانها)، پیشینه اشتغال

بسیاری از آنها در دوره ای در سازمان حسابرسی و وجود ارتباط و تبادل نظر بین آنها درون شبکه‌ی از ارتباطات مستقیم و شفاهی و شناخت پیشینی اعضا از نامزدها؛ پیشنهاد انجمن‌ها به اعضا یا دیگران در حد تاکید بر افرادی مشخص به شیوه‌ی سنتی اثر گذار است. ضمن اینکه اندازه جامعه هنوز در مقیاسی نیست که ارتباط‌های نزدیک و شفاهی و رو در رو در آن تعیین‌کننده نباشد.

عامل دیگری که در مورد رجحان رای‌دهی به نامزدها در راستای تاثیر عامل تصویر مشخص از نامزدها می‌توانست نقش ایفا کند پیشینه‌ی عضویت نامزدها در شوراهای قبلی است. بمنظور بررسی تاثیر این چگونگی بر تصمیم‌گیری رای‌دهندگان، افراد منتخب به دو گروه تقسیم شدند و تعداد آرای آنها در جدول شماره (۶) با پیشنهاد‌های انجمن حسابداران خبره ایران و انجمن حسابداری ایران برحسب

تعداد رای مقایسه شدند.

جدول شماره (۶) بیانگر آن است که متوسط آرای افراد منتخب شورای چهارم از میان اعضای شورای سوم (که اغلب آنها در شوراهای قبل از آن نیز شرکت داشتند) ۳۲۵ رای در برابر ۳۴۹ رای متوسط آرای اعضای منتخب شورای سوم از اعضا شورای دوم است. منتها اگر مجموع آرای نامزدهای شورای چهارم از میان اعضای شورای سوم را در برگیرنده آنها که انتخاب شده اند و دو نامزد دیگر که یکی با ۲۱۱ رای (در برابر ۳۰۳ رای در انتخابات شورای سوم) در مرتبه‌ی چهاردهم به عنوان عضو علی‌البدل قرار گرفته است و دیگری با ۶۴ رای (در برابر ۳۳۹ رای در انتخابات شورای سوم) را در نظر بگیریم متوسط آرای نامزدهای انتخابات شورای چهارم منحصرأ از میان اعضای شورای سوم به ۲۷۹ رای در برابر ۳۴۹ رای متوسط آرای نامزدهای منتخب

جدول شماره (۵) - مقایسه نامزدهای پیشنهادی و انتخاب شده به ترتیب آرا تا ۱۱ نفر

برحسب تعداد رای

اسامی انتخاب شده‌ها به ترتیب رای	تعداد رای	پیشنهادات انجمن حسابداران خبره ایران به ترتیب رای	پیشنهادات انجمن حسابداری ایران بدون ترتیب رای	مجموع آرای مرتبط با اعضای پیشنهادی هر دو انجمن
عباس هشی	۴۱۶	۴۱۶	۴۱۶	۴۱۶
مهدی شلیله	۳۶۸	پیشنهاد نشده بود	پیشنهاد نشده بود	-
مصطفی جهانبانی	۳۶۳	۳۶۳	۳۶۳	۳۶۳
منصور شمس احمدی	۳۳۹	۳۳۹	پیشنهاد نشده بود	۳۳۹
هوشنگ نادریان	۳۳۶	پیشنهاد نشده بود	۳۳۶	۳۳۶
ابولفضل نیکو کار	۳۱۱	پیشنهاد نشده بود	۳۱۱	۳۱۱
بهرام کلانتریپور	۳۰۴	۳۰۴	۳۰۴	۳۰۴
سعید جمشیدی فرد	۲۸۷	۲۸۷	پیشنهاد نشده بود	۲۸۷
علی اکبر عرب مازار	۲۸۰	پیشنهاد نشده بود	۲۸۰	۲۸۰
موسی بزرگ اصل	۲۴۱	پیشنهاد نشده بود	پیشنهاد نشده بود	-
هوشنگ خستویی	۲۳۴	۲۳۴	پیشنهاد نشده بود	۲۳۴
جمع	۳۴۷۹	۱۹۴۳	۲۰۱۰	۲۸۷۰
درصد	۱۰۰	۵۵٫۸	۵۷٫۸	۸۲٫۵

شورای سوم از میان اعضای شورای دوم قرار می‌گیرد و ۲۰ درصد کاهش نشان می‌دهد؛ که کاهش در خور توجه است و این احتمال را مطرح می‌کند که اقبال رای دهندگان به انتخاب این گروه کاهش یافته است اما احتمالاً در غیاب گزینه‌های دیگر همچنان به آنها رای داده‌اند. در صورت واقعیت یافتن این احتمال فرض تاثیر تصویر مشخص از نامزدها در رجحان‌های رای‌دهی تقویت می‌شود، اما اینکه جدول یاد شده همچنین نشان می‌دهد که متوسط رای اعضای جدید در شورای چهارم ۲۹۳ رای در برابر ۳۳۱ رای متوسط آرای اعضای جدید منتخب شورای سوم است، احتمال پیشگفته تضعیف می‌شود.

۶۳٫۷ درصد از آرای به اعضای منتخب شورای چهارم که پیشینه‌ی عضویت در شوراهای قبلی را داشته‌اند (در برابر ۳۷ درصد در انتخابات

جدول (۶) - مقایسه‌ی آرای نامزدهای پیشنهادی و انتخاب شده بر حسب پیشینه‌ی عضویت در شوراهای گذشته یا جدید بودن آن‌ها (بر حسب تعداد رای)

اسامی اعضای شورای منتخب به ترتیب تعداد آرا	تعداد دفعات عضویت در شوراهای قبلی	تعداد آرا		تعداد آرای کاندیداهای پیشنهادی انجمن حسابداران خبره ایران	تعداد آرای کاندیداهای پیشنهادی انجمن حسابداری ایران	مجموع تعداد آرای پیشنهادی دو انجمن
		شورای سوم	شورای چهارم			
هشی، عباس	۳	۳۵۱	۴۱۶	۴۱۶	۴۱۶	۴۱۶
شلیله، مهدی	۱	-	۳۶۸	پیشنهاد نشده بود	پیشنهاد نشده بود	پیشنهاد نشده بود
جهانبانی، مصطفی	۲	۴۰۳	۳۶۳	۳۶۳	۳۶۳	۳۶۳
شمس احمدی، منصور	۲	۲۹۰	۳۳۹	۳۳۹	پیشنهاد نشده بود	۳۳۹
نادریان، هوشنگ	۳	۴۸۵	۳۳۶	پیشنهاد نشده بود	۳۳۶	۳۳۶
کلانتر پور، بهرام	۲	۳۲۲	۳۰۴	۳۰۴	۳۰۴	۳۰۴
بزرگ اصل، موسی	۱	۲۳۳	۲۴۱	پیشنهاد نشده بود	پیشنهاد نشده بود	پیشنهاد نشده بود
خستویی، هوشنگ	۲	*۲۳۳	۲۳۴	۲۳۴	پیشنهاد نشده بود	۲۳۴
جمع آرا	-	-	۲۶۰۱	۱۶۵۶	۱۴۱۹	۱۹۹۲
درصد به کل			۱۰۰	۶۳٫۷	۵۴٫۶	۷۶٫۶
متوسط آرا			۳۲۵	۳۳۱	۳۵۵	۳۳۲
نیکوکار، ابوالفضل			۳۱۱	پیشنهاد نشده بود	۳۱۱	۳۱۱
جمشیدی فرد، سعید			۲۸۷	۲۸۷	پیشنهاد نشده بود	۲۸۷
عرب مازار، علی اکبر			۲۸۰	پیشنهاد نشده بود	۲۸۰	۲۸۰
جمع آرا			۸۷۸	۲۸۷	۵۹۱	۸۷۸
درصد به کل			۱۰۰	۳۲٫۷	۶۷٫۳	۱۰۰
متوسط آرا			۲۹۳	۲۸۷	۲۹۶	۲۹۳
جمع کل آرای اعضای منتخب			۳۴۷۹	۱۹۴۳	۲۰۱۰	۲۸۷۰
درصد			۱۰۰	۵۵٫۸	۵۷٫۸	۸۲٫۵
جمع کل آرای اعضای منتخب شورای سوم			۳۷۵۰	۱۸۱۵	نامزد معرفی نکرده بود	-

* تعداد آرای آقای هوشنگ خستویی در انتخابات شورای سوم در زمان تنظیم این مقاله در دسترس نبود متناهی چون ایشان نخست عضو علی البدل بودند فرض بر این است که آرای ایشان برابر یا کمتر از آرای موسی بزرگ اصل در شورای سوم بوده است

شورای سوم) با نامزدهای پیشنهادی انجمن حسابداران خبره ایران و ۵۴,۶ درصد آرای در این مورد با پیشنهادات انجمن حسابداری ایران انطباق دارد و ۷۶,۶ درصد آرا در این مورد با مجموع پیشنهادات انجمن‌های یاد شده انطباق دارد. این نسبت‌ها در مورد اعضای منتخب از نامزدهای جدید به ترتیب در مورد انجمن حسابداران خبره ایران ۳۲,۷ درصد (در برابر ۶۲,۷ در انتخابات شورای سوم)، و در مورد انجمن حسابداری ایران ۶۷,۳ درصد و در مورد مجموع پیشنهادات این دو انجمن صد درصد است، حال آنکه میزان انطباق آرای کل اعضای منتخب با پیشنهادات انجمن حسابداران خبره ایران ۵۵,۸ درصد (۴۸,۴ درصد در انتخابات شورای سوم)، با پیشنهادات انجمن حسابداری ایران ۵۷,۸ درصد و با مجموع پیشنهادات این دو انجمن ۸۲,۵ درصد است.

جدول بالا همچنین آشکار می‌سازد صرفنظر از تعداد اعضای منتخب از میان اعضای شوراهای پیشین (هشت نفر) و اعضای منتخب از نامزدهای جدید (سه نفر)، ۷۴,۸ درصد آرا به نامزدهای منتخب (۲۶۰۱ رای) از میان اعضای شوراهای پیشین (در شورای سوم ۵۵,۸) و ۲۵,۲ درصد آرا (۸۷۸ رای) به نامزدهای جدید (در شورای سوم ۴۴,۲) اختصاص یافته است. این تغییر نیز نقش عامل تصویر مشخص از نامزدهای منتخب در تصمیم‌گیری رای‌دهندگان را برجسته‌تر می‌سازد.

این بخش از بررسی این احتمال را که نامزدهایی که انتخاب شده‌اند اغلب از میان کسانی بوده‌اند که به هر دلیل تصویر «مشخص» تری از آنها نزد اعضای جامعه وجود داشته است تقویت می‌کند؛ یافته‌یی که در بررسی انتخابات شورای سوم نیز مورد تأیید قرار گرفت.

عوامل موثر بر رجحان‌های رای‌دهی به فرد اعضا
 نامزدهایی که انتخاب شده‌اند اغلب از میان کسانی بوده‌اند که به هر دلیل تصویر «مشخص» تری از آنها نزد اعضای جامعه وجود داشته است. برخی پیشینه حضور طولانی کار در حسابداری حرفه‌ای و حرفه حسابداری و مشاغل همپونند با آن، و / یا حضور طولانی در مراجع و انجمن‌های حرفه‌ای داشته‌اند و در اداره آنها نقش ایفا کرده‌اند؛ برخی در مناسبات قدرت در این موارد نقش داشته‌اند و با مراجع قدرت سیاسی و مالی و اقتصادی نزدیکتر بوده‌اند؛ یا در مرتبه بالایی مدیریت سازمان‌های بزرگ دولتی و وابسته به دولت قرار داشته‌اند؛ بعضی دیگر در روزنامه‌ها و مجلات حرفه‌ای مطلب نوشته یا با این روزنامه‌ها مصاحبه کرده بودند و برخی از آنها تالیفاتی داشته و یا در دانشگاهها تدریس کرده‌اند. شماری از این میان



جدول شماره (۷)

مقایسه‌ی تعداد آرای داده شده در انتخابات با تعداد آرای بالقوه در جامعه

تعداد آرای داده شده		تعداد آرای بالقوه بر اساس حاضران در جلسه انتخابات		تعداد آرای بالقوه در جامعه (هر عضو ۱۱ رای)*		شرح
انتخابات شورای چهارم	انتخابات شورای سوم	شورای چهارم ۸۷۳ عضو حاضر	شورای سوم ۹۵۸ عضو حاضر	شورای چهارم ۱۷۰۲ عضو	شورای سوم ۱۴۶۹ عضو	
۸۰۱۰	۸۶۸۸	۹۶۰۳	۱۰۵۳۸	۱۸۷۲۲	۱۶۲۰۳	تعداد آرا
۳۴۷۹	۳۷۵۰	۳۴۷۹	۳۷۵۰	۳۴۷۹	۳۷۵۰	تعداد آرای منتخبین
۴۳,۴	۴۳,۲	۳۶,۲	۳۵,۶	۱۸,۶	۲۳,۱	درصد
۴۵۳۱	۴۹۳۸	۴۵۳۱	۴۹۳۸	۴۵۳۱	۴۹۳۸	تعداد آرا نامزدهای انتخاب نشده
۵۶,۷	۵۶,۸	۴۷,۲	۴۶,۹	۲۴,۲	۳۰,۵	درصد (به تعداد آرا)
-	-	۱۵۹۳	۱۸۵۰	۱۰۷۱۲	۷۵۱۵	مابه التفاوت (رای نداده و یا شرکت نکرده)
-	-	۱۶,۶	۱۷,۶	۵۷,۲	۴۶,۴	درصد
-	-	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	درصد کل

* ممکن است داده‌های این جدول با برخی داده‌های متن مقاله مربوط به تحلیل انتخابات شورای سوم تفاوت جزئی داشته باشد. این تفاوت‌ها به اندازه‌ای نبوده که تاثیری در تحلیل‌های این مقاله داشته باشد.

تخصیص داد شده به نامزدها در چارچوب فرض هر عضو حاضر یازده رای، تعداد آرا در این مورد درصد ۱۶,۶ کمتر است (در انتخابات شورای سوم ۱۷,۶ درصد). درباره‌ی این چگونگی فرض‌های متفاوتی می‌تواند مطرح باشد از جمله آنکه تعدادی از حاضران در جلسه در رای‌گیری شرکت نکرده باشند یا شماری از آنها کمتر از یازده رای داده باشند.

این جدول همچنین آشکار ساخته است که در مجموع معادل ۵۷,۲ معادل درصد از تعداد کل اعضای جامعه در جلسه‌ی انتخابات شرکت نکرده یا شرکت کرده اند، اما رای نداده‌اند یا کمتر از یازده رای داده اند (۴۶,۴ درصد در انتخابات شورای سوم).

نزدیکی نسبی تعداد شرکت‌کنندگان در جلسه انتخابات شورای سوم و چهارم (به ترتیب ۹۵۸ عضو و ۸۷۳ عضو که کاهش آن می‌تواند تا اندازه‌ای از حذف رای وکالتی تاثیر پذیرفته باشد)، با وجود افزایش تعداد اعضاء جامعه در فاصله‌ی

نامزدهای شورای پیشین (نزدیک به سه برابر) نسبت به نامزدهای جدید نیز این نظریه را تقویت می‌کند که شناخت بیشتر از نامزدها بر تصمیم رای‌دهندگان تاثیر داشته است.

تصویر آماری نتایج انتخابات:
محدوده‌ی نمایندگی؛ گستره مسئولیت
به منظور عرضه‌ی تصویر آماری یکپارچه از انتخابات، تعداد آرای منتخبین و تعداد آرای بالقوه نامزدهای انتخاب شده و نشده در جدول شماره (۷) با هم مقایسه شده اند.

جدول شماره (۷) نشان می‌دهد اعضای منتخب در شورای چهارم ۱۸,۶ درصد تعداد آرای بالقوه اعضای جامعه (در شورای سوم ۲۳,۱ درصد)، ۳۶,۲ درصد آرای اعضای حاضر در جلسه (در شورای سوم ۳۵,۶ درصد) و ۴۳,۴ درصد کل آرای داده شده (در شورای سوم ۴۳,۲ درصد) را بدست آورده‌اند. همچنین نشان می‌دهد که تعداد آرای

در روند تحولات حسابداری حرفه‌ای مستقلا یا به دلیل پیوند با مشاغل یا موقعیت‌هایی که از آن برخوردار بوده‌اند، نقش و تاثیر داشته‌اند و یا نشان داده‌اند که تصمیم دارند در آینده نقش داشته باشند و بالاخره در طول زمان ارتباطات بیشتری با اعضای حرفه داشته‌اند. به این دلایل تصویر آنها در جامعه حرفه‌ای «مشخص» تر از بقیه نامزدها بوده است.

تاکید بر تاثیر عامل وجود تصویر مشخص از نامزدها بر رجحان‌های رای‌دهی رای دهندگان از آن جهت نیز توجیه‌پذیر است که نه نامزدها و نه انجمن حسابداری خیره ایران (با برخوردار بودن از ... عضو حسابداری رسمی) و نه انجمن حسابداری ایران (با بهره‌مند بودن از ۶۰۰ نفر عضو حسابداری رسمی) کمترین اشاره‌ای به برنامه‌های نامزدهای پیشنهادی‌شان یا مبنای پیشنهاد یا انتظارات شان از نامزدهای پیشنهادی مطرح نکرده بودند و تنها به انتشار اسامی آنها اکتفا کرده بودند. فزونی تعداد آرای داده شده به اعضای منتخب از میان

انتخابات سوم و چهارم ممکن است وجود احتمالی را آشکار سازد که اعضاء فعال و تاثیر گذار در انتخابات، گروهی به طور نسبی ثابت از میان اعضاء پیشین و پرسابقه ترند و اعضاء جدید و بی گمان بیشتر جوان، کمتر در انتخابات مشارکت می کنند. این قضاوت هنوز از شواهد قانع کننده بسنده برخوردار نیست.

اعضای شورای چهارم با آرا معادل ۱۸,۶ درصد کل آرا اعضای جامعه (در

انتخابات شورای سوم ۲۳,۱ درصد)، و با آرا ۳۶,۲ درصد حاضران در جلسه (در انتخابات شورای سوم ۳۵,۶ درصد) و با ۴۳,۴ درصد آرا داده شده (در انتخابات شورای سوم ۴۳,۲ درصد) انتخاب شده اند. متوسط آرا اعضای منتخب از ۳۴۰ رای در شورای سوم به ۳۱۶ رای در شورای چهارم رسیده است. بالاترین نقطه‌ی توافق که در شورای سوم در مورد نامزدی که با ۴۸۵ رای بیشترین رای را داشت در شورای چهارم به ۴۱۶

رای رسیده است. در مجموع با توجه به افزایش تعداد اعضای جامعه هم تعداد شرکت کنندگان در جلسه انتخابات، و هم در مجموع تعداد آرا نسبت به تعداد کل اعضاء جامعه در مقایسه با انتخابات شورای سوم کاهش یافته است، اگر چه در این زمینه باید تاثیر حذف رای وکالتی را در نظر داشت. با این وجود اعضای شورای منتخب ناگزیرند صد درصد اعضای جامعه را نمایندگی کنند.

پی‌نوشت‌ها

۱. نگاه کنید به: شلیله محمد، انتخابات شورای سوم؛ یک عکس دسته جمعی، فصل نامه‌ی حسابرس، شماره ۳۷، تابستان ۱۳۸۶
۲. نگاه کنید به: رمزهایی برای آمدن؛ رازهایی برای

ماندن (مصاحبه با حسابداران رسمی)، فصل نامه‌ی حسابدار رسمی، دوره‌ی جدید، شماره‌ی نهم، بهار ۱۳۸۹، صص ۲۰ - ۳.

۳. نگاه کنید به: شورای عالی جامعه حسابداران رسمی و سرنوشت اعضای آن (یادداشت

روز). روزنامه‌ی دنیای اقتصاد. روزنامه شماره ۲۱۶۶، دوشنبه هشتم شهریور ۱۳۸۹.

۴. همان، پیشین. منبع پی نوشت شماره ۱.

۵. همان پیشین، منبع پی نوشت شماره ۱.

منابع

رمزهایی برای آمدن؛ رازهایی برای ماندن (مصاحبه با حسابداران رسمی)، فصل نامه‌ی حسابدار رسمی، دوره‌ی جدید، شماره‌ی نهم، بهار ۱۳۸۹، صص ۲۰ - ۳.

- شورای عالی جامعه حسابداران رسمی و سرنوشت اعضای آن (یادداشت روز). روزنامه‌ی دنیای اقتصاد، روزنامه شماره ۲۱۶۶، دوشنبه هشتم شهریور ۱۳۸۹.

- انتخابات جامعه حسابداران رسمی، غلامحسین دوانی، روزنامه‌ی دنیای اقتصاد، اول اسفند ۱۳۸۸.

- انتظارات حسابداران از «شورای عالی» (دیدگاه)، دکتر عباس هشی، روزنامه‌ی دنیای اقتصاد، شنبه ۲۶ تیر ۱۳۸۹.

- انتخابات حسابداران رسمی (یادداشت روز)، غلامحسین دوانی، روزنامه‌ی دنیای اقتصاد، دوشنبه ۲۱ تیر ۱۳۸۹.

- اکثریت در انتخابات جامعه حسابداران، بهروز رزم آرا، روزنامه

دنیای اقتصاد، ۱۳۸۹/۳/۱۷.

- چرا «تغییر» در اعضای شورای عالی جامعه حسابداران رسمی ضروری است؟ (دیدگاه)، هوشنگ نادریان، روزنامه دنیای اقتصاد، ۱۷۲۸ تیر ۱۳۸۹.

- اعضای چهارمین شورای عالی جامعه حسابداران رسمی مشخص شد. متن خبر روزنامه همشهری ۱۳۸۹/۵/۷.

- ضرورت‌های حضور حسابداران رسمی در انتخابات شورای عالی جامعه (یادداشت روز)، نظام الدین ملک‌آرایی، روزنامه دنیای اقتصاد، ۲۶ تیر ۱۳۸۹.

- تصمیم حسابگرانه (یادداشت)، هوشنگ خستویی، روزنامه دنیای اقتصاد، ۲۹ تیر ۱۳۸۹.

- خلاصه مذاکرات دهمین نشست ماهانه اعضای جامعه در سال ۱۳۸۹ (برگزارکننده موسسه حسابرسی و خدمات مالی ممیز): سایت رسمی جامعه حسابداران رسمی، ۱۳۸۹/۰۳/۲۴.

- بررسی عملکرد شورای عالی جامعه حسابداران رسمی، جواد بستانیان، روزنامه‌ی دنیای اقتصاد، تاریخ مراجعه:

دوم تیر ماه ۱۳۸۹.

- فقط رای دهندگان بخوانند (دیدگاه)، احمد عیسائی خوش، روزنامه دنیای اقتصاد، ۲۶ تیر ۱۳۸۹.

- رمزهایی برای آمدن؛ رازهایی برای ماندن (مصاحبه با حسابداران رسمی)، فصل نامه‌ی حسابدار رسمی، دوره‌ی جدید، شماره‌ی نهم، بهار ۱۳۸۹، صص ۲۰ - ۳.

- موقعیت جامعه حسابداران رسمی در ابهام (یادداشت)، بهروز رزم آرا، روزنامه دنیای اقتصاد، ۲۳ شهریور ۱۳۸۹.

- جواد بستانیان، روزنامه‌ی دنیای اقتصاد، تاریخ مراجعه: دوم تیر ماه ۱۳۸۹.

- تحلیل انتخابات شورای عالی جامعه حسابداران رسمی، هوشنگ نادریان، روزنامه‌ی دنیای اقتصاد، تاریخ مراجعه: دوم تیر ماه ۱۳۸۹.

- چهارمین انتخابات شورای عالی «جامعه»: روز آزمون بزرگ (یادداشت)، دکتر مهدی کرباسیان، روزنامه دنیای اقتصاد، ۳۰ تیر ۱۳۸۹.